

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

SPRIEDUMS

LATVIJAS REPUBLIKAS VĀRDĀ

Rīgā 2000. gada 31. oktobrī

Lietā nr. 2000-06-04

Latvijas Republikas Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētāja Ilze Skultāne, tiesneši Juris Jelāgins un Romāns Apsītis, ar tiesas sēdes sekretāri Egiju Rozenbergu,

piedaloties pieteikuma iesniedzēja – divdesmit 7. Saeimas deputātu – Borisa Cileviča, Miroslava Mitrofanova, Modra Lujāna, Andreja Klementjeva, Igora Solovjova, Jura Sokolovska, Aleksandra Golubova, Borisa Rastopirkina, Martijana Bekasova, Pāvela Maksimova, Oļega Tolmačova, Jakova Plinera, Oļega Deņisova, Egila Baldzēna, Violas Lāzo, Osvalda Zvejsalnieka, Pētera Salkazanova, Jāņa Lejas, Jāņa Čevera un Jāņa Jurkāna – pārstāvim deputātam Borisam Cilevičam,

kā arī institūcijas, kas izdevusi aktu, kurš tiek apstrīdēts, – Ministru kabineta – pilnvarotajam pārstāvim Aivaram Caunem un zvērinātam advokātam Jānim Pētersenam,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85. pantu, Satversmes tiesas likuma 16. panta 4. punktu un 17. panta otro daļu,

Rīgā 2000. gada 17. oktobrī atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu

„Par Ministru kabineta 1999. gada 18. marta rīkojuma nr. 128 „Par valsts akciju sabiedrību „Diplomātiskā servisa aģentūra”” daļā par valsts dzīvojamās mājas Rīgā, Elizabetes ielā 57 iekļaušanu valsts akciju

sabiedrības „Diplomātiskā servisa aģentūra” pamatkapitālā atbilstību likuma „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju” Pārejas noteikumu 2. punkta pirmajam teikumam, 3. punktam un 13. punktam”.

Satversmes tiesa

k o n s t a t ē j a :

1. **Pieteikuma iesniedzējs** uzskata, ka Latvijas Republikas Ministru kabineta (turpmāk – Ministru kabinets) 1999. gada 18. marta rīkojums nr. 128 „Par valsts akciju sabiedrību „Diplomātiskā servisa aģentūra”” daļā par valsts dzīvojamās mājas Rīgā, Elizabetes ielā 57 iekļaušanu valsts akciju sabiedrības „Diplomātiskā servisa aģentūra” pamatkapitālā (turpmāk – apstrīdētais akts) neatbilst likuma „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju” (turpmāk – Dzīvojamo māju privatizācijas likums) Pārejas noteikumu 2. punkta pirmajam teikumam, 3. punktam un 13. punktam.

Neatbilstība likumam pieteikumā tiek motivēta ar to, ka:

1) dzīvojamā māja Rīgā, Elizabetes ielā 57 ar apstrīdēto aktu ir atsavināta valsts akciju sabiedrībai „Diplomātiskā servisa aģentūra”. Dzīvojamās mājas atsavināšana notikusi, pārkāpjot Dzīvojamo māju privatizācijas likuma Pārejas noteikumu 2. un 3. punktu. Saskaņā ar 2. punktu ikvienu valsts dzīvojamo māju var atsavināt vienīgi Dzīvojamo māju privatizācijas likumā noteiktajā kārtībā, tas ir, privatizējot to par privatizācijas sertifikātiem. Saskaņā ar 3. punktu aizliegts atsavināt, ieķīlāt un apgrūtināt ar lietu tiesībām valsts dzīvojamās mājas vai to daļas, kā arī valsts uzņēmējsabiedrību pamatkapitālā iekļautās dzīvojamās mājas vai to daļas, ja tajās esošie dzīvokļi tiek izīrēti un neapdzīvojamās telpas tiek iznomātas;

2) izdodot apstrīdēto aktu, Ministru kabinets dzīvojamo māju Rīgā, Elizabetes ielā 57 ir iekļāvis uzņēmējsabiedrības pamatkapitālā, bet saskaņā ar Dzīvojamo māju privatizācijas likuma Pārejas noteikumu 13. punktu valsts

uzņēmēj sabiedrību pamatkapitālā iekļautās dzīvojamās mājas no tā ir izslēdzamas un nododamas privatizācijai.

Pieteikuma iesniedzējs lūdz atzīt apstrīdēto aktu par neatbilstošu likumam no tā izdošanas brīža.

Tiesas sēdē pieteikuma iesniedzēja pārstāvis iesniegto pieteikumu uzturēja un uzsvēra, ka ar apstrīdēto aktu tiek ierobežotas likumā noteiktās īrnieku tiesības privatizēt savus dzīvokļus.

Šīs tiesības īrniekiem var ierobežot vienīgi Dzīvojamo māju privatizācijas likuma 74. panta ceturtajā daļā noteiktajā kārtībā. Latvijas Republikas Ministru padomes (turpmāk – Ministru padome) 1992. gada 18. februāra lēmums nr. 53 „Par banku iestāžu tīkla attīstību un to nodrošināšanu ar telpām” (turpmāk – lēmums nr. 53), ar kuru nekustamais īpašums Rīgā, Elizabetes ielā 57 tika saglabāts valsts īpašumā, pieņemts ar mērķi nepakļaut dzīvojamo māju iespējamai denacionalizācijai. Lēmuma nr. 53 pieņemšanas brīdī nevarēja tikt izvirzīts mērķis nepakļaut dzīvojamo māju privatizācijai, jo dzīvojamo māju privatizācija sākās tikai 1995. gadā.

Pieteikuma iesniedzēja pārstāvis norādīja, ka dzīvojamā māja Rīgā, Elizabetes ielā 57 ierakstīta zemesgrāmatā uz valsts akciju sabiedrības „Diplomātiskā servisa aģentūra” vārda un, kā zināms, zemesgrāmatā īpašumu ieraksta uz īpašnieka vārda. Līdz ar to secināms, ka ēka atsavināta par labu valsts akciju sabiedrībai.

2. **Ministru kabinets** atbildes rakstā un atbildes raksta papildinājumā izteica viedokli, ka nekustamā īpašuma Rīgā, Elizabetes ielā 57 iekļaušana valsts akciju sabiedrības „Diplomātiskā servisa aģentūra” pamatkapitālā nav pretlikumīga, līdz ar to Saeimas deputātu pieteikumam nav pamata un tas ir noraidāms šādu motīvu dēļ:

1) atbilstoši Dzīvojamo māju privatizācijas likuma 74. panta ceturtajai daļai privatizācijai netiek nodotas valsts dzīvojamās mājas, par kuru neprivatizēšanu un saglabāšanu valsts īpašumā Ministru kabinets ir pieņēmis

lēmumu. Nekustamais īpašums Rīgā, Elizabetes ielā 57 saskaņā ar lēmuma nr. 53 otro punktu tika saglabāts valsts īpašumā. Lēmuma nr. 53 mērķis bija saglabāt nekustamo īpašumu Rīgā, Elizabetes ielā 57 valsts vajadzībām, tādējādi nepakļaujot to denacionalizācijai;

2) iekļaujot valsts nekustamo īpašumu Rīgā, Elizabetes ielā 57 neprivatizējamam valsts akciju sabiedrības „Rosme” pamatkapitālā un saņemot pretī akcijas šā mantiskā ieguldījuma apmērā, nav izdarīts atsavinājums, kas būtu pretrunā ar Dzīvojamo māju privatizācijas likuma Pārejas noteikumu 2. punktu, bet gan veikta īpašuma nošķiršana konkrēta mērķa sasniegšanai. Ar apstrīdēto aktu atkārtoti apstiprināts valsts mantiskais ieguldījums šajā uzņēmēj sabiedrībā, tajā skaitā arī nekustamais īpašums Rīgā, Elizabetes ielā 57. Apstrīdētā akta izdošanas brīdī ēka Rīgā, Elizabetes ielā 57 bija nevis valsts dzīvojamā māja, bet gan valsts akciju sabiedrības „Diplomātiskā servisa aģentūra” īpašums, tāpēc norādei par Dzīvojamo māju privatizācijas likuma Pārejas noteikumu 2. punkta pārkāpumu nav juridiska pamata;

3) ar apstrīdēto aktu īpašuma attiecības nav mainītas, jo valsts akciju sabiedrība „Diplomātiskā servisa aģentūra” ir valsts akciju sabiedrības „Rosme” saistību un tiesību pārņēmēja. Saskaņā ar likumu „Par akciju sabiedrībām” viss valsts akciju sabiedrības pamatkapitāls, izteikts akcijās izdarīto ieguldījumu apjomā, pieder valstij, bet likuma 21. panta sestā daļa noteic, ka ieguldītās ķermeniskās lietas (konkrētajā gadījumā – nekustamais īpašums) pieder akciju sabiedrībai. Šāda īpašuma nodalīšana nav uzskatāma par īpašuma atsavināšanu, jo atbilstoši likumam „Par valsts un pašvaldību mantas atsavināšanas kārtību” atsavināšana ir valsts mantas pārdošana, mainīšana un nodošana bez atlīdzības šajā likumā noteiktajā kārtībā, ja īpašuma tiesības no mantas atsavinātāja pāriet mantas ieguvējam. Iekļaujot nekustamo īpašumu valsts akciju sabiedrības pamatkapitālā un izsakot to akcijās, nenotiek ne valsts mantas pārdošana, ne mainīšana, ne nodošana īpašumā bez atlīdzības. Līdz ar to valsts īpašuma atsavināšana nav notikusi. Nekustamais īpašums Rīgā, Elizabetes ielā 57 joprojām ir valsts akciju sabiedrības „Diplomātiskā servisa

aģentūra” rīcībā, tas nav atsavināts vai iekļāts, un tāpēc nav pamata norādīt uz Dzīvojamo māju privatizācijas likuma Pārejas noteikumu 3. punkta pārkāpumu;

4) ar apstrīdēto aktu precizēts valsts mantiskais ieguldījums valsts akciju sabiedrībā „Diplomātiskā servisa aģentūra”, tāpēc šis rīkojums nav skatāms atbilstoši Dzīvojamo māju privatizācijas likuma Pārejas noteikumu 13. punktam.

Ministru kabineta pārstāvis tiesas sēdē pieteikumu atzina par nepamatotu un lūdza Satversmes tiesu to noraidīt, paskaidrodams, ka valsts centrālās izpildvaras funkcijās neietilpst valsts nekustamā īpašuma apsaimniekošana un Ministru padome bija tiesīga pieņemt lēmumu par valsts nekustamā īpašuma nodošanu valsts uzņēmumam tā apsaimniekošanai valsts interesēs. Tā Ministru padome 1992. gada 19. jūnijā pieņēma lēmumu nr. 242 „Par telpu iedalīšanu banku iestādēm Rīgā”, saskaņā ar kura 1. punktu ēka Rīgā, Elizabetes ielā 57 tika nodota valsts uzņēmuma „Rosme” valdījumā un lietojumā. Ministru kabineta pārstāvis secināja, ka valsts tās izpildvaras personā, pieņemot lēmumu par nekustamā īpašuma Rīgā, Elizabetes ielā 57 saglabāšanu valsts īpašumā un vēlāk iekļaujot to valsts akciju sabiedrības pamatkapitālā, nav veikusi tā atsavināšanu, bet gan saskaņā ar tiesību aktiem izlēmusi jautājumu par izdevīgu un efektīvu nekustamā īpašuma apsaimniekošanu.

Tiesas sēdē Ministru kabineta pārstāvis norādīja, ka ar apstrīdēto aktu tikai atkārtoti apstiprināts valsts mantiskais ieguldījums, tajā skaitā arī nekustamais īpašums Rīgā, Elizabetes ielā 57, valsts akciju sabiedrības pamatkapitālā, bet sākotnēji šis nekustamais īpašums valsts akciju sabiedrības „Rosme” pamatkapitālā ticis iekļauts jau ar Ministru kabineta 1995. gada 23. novembra rīkojumu nr. 717 „Par valsts akciju sabiedrības „Rosme” pamatkapitālu” (turpmāk – rīkojums nr. 717).

Attiecībā uz apstrīdētā akta atbilstību Dzīvojamo māju privatizācijas likuma Pārejas noteikumu 13. punktam Ministru kabineta pārstāvis paskaidroja,

ka Ministru kabinets nav lēmis par nekustamā īpašuma Rīgā, Elizabetes ielā 57 nodošanu privatizācijai.

3. Lietu sagatavojot izskatīšanai, papildus noskaidrots, ka:

1) zemesgrāmatā īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu Rīgā, Elizabetes ielā 57 nostiprinātas Latvijas valstij 1995. gada 7. septembrī;

2) ar Ministra kabineta 1996. gada 14. augusta rīkojumu nr. 334 „Par valsts akciju sabiedrību „Rosme”” (turpmāk – rīkojums nr. 334) valsts akciju sabiedrības „Rosme” pamatkapitālā kā valsts mantiskais ieguldījums tika apstiprināts nekustamais īpašums Rīgā, Elizabetes ielā 57. Pamatojoties uz šo rīkojumu, zemesgrāmatu nodaļa 1997. gada 27. jūnijā īpašuma tiesības nostiprināja valsts akciju sabiedrībai „Rosme”;

3) balstoties uz Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra 1998. gada 15. aprīļa izziņu nr. 2.4.6687, zemesgrāmatas nodalījumā 1998. gada 15. septembrī tika izdarīts ieraksts, ka valsts akciju sabiedrība „Rosme” pārdēvēta par valsts akciju sabiedrību „Diplomātiskā servisa aģentūra”.

Satversmes tiesa

secināja:

1. Dzīvokļu tiesību jomā svarīgi apzināties, ka cilvēka tiesības uz mājokli ir starptautisko tiesību normās atzītas un nostiprinātas sociāli ekonomiskās cilvēktiesības [sk. Satversmes tiesas 1999. gada 9. jūlija spriedumu lietā nr. 04–03(99)] un valstij, veicot jebkādas darbības ar tai piederošu dzīvojamo māju, jāievēro princips, ka visi ir vienlīdzīgi likuma priekšā (Latvijas Republikas Satversmes 91. pants), un jānodrošina vienlīdzīgas iespējas katram īrniekam izmantot ar likumu garantēto labumu.

2. Lai radītu apstākļus ekonomikas pārejai uz tirgus attiecību principiem, liekot saimnieciskās attīstības pamatā privāto iniciatīvu, un

likvidētu valsts monopolu saimnieciskajā darbībā, strukturāli pārkārtotu tautsaimniecību, kā arī atjaunotu taisnīgumu, jau 1991. gada 20. martā Latvijas Republikas Augstākā padome pieņēma lēmumu „Par valsts īpašumu un tā konversijas pamatprincipiem”. Lēmumā tika noteikts, ka valsts īpašuma konversija citstarp ietver arī valsts īpašuma privatizāciju, kas veicama, ņemot vērā tautsaimniecības nozaru īpatnības, demonopolizācijas nepieciešamību, kā arī fizisko un juridisko personu gatavību iegādāties valsts īpašumu. Tika paredzēts, ka tāda valsts īpašuma privatizācija, kuram nav bijušo īpašnieku vai uz kuru bijušie īpašnieki nav pieteikušies, veicama saskaņā ar Latvijas Republikas likumiem un balstoties uz īpašuma objektu izpirkšanu par Latvijas Republikā apgrozībā esošo naudu un citiem maksāšanas līdzekļiem.

Latvijas Republikas Augstākās padomes 1992. gada 3. marta lēmumā „Par valsts un pašvaldību īpašuma privatizācijas koncepciju un sagatavošanas programmu” kā viens no valsts un pašvaldību īpašuma privatizācijas veidiem minēta dzīvojamo namu un dzīvokļu pārdošana saskaņā ar īpašu likumu.

Pamatojoties uz šīm nostādnēm, 1995. gada 21. jūnijā Saeima pieņēma Dzīvojamo māju privatizācijas likumu, kura mērķis ir attīstīt nekustamā īpašuma tirgu un veicināt dzīvojamo māju sakopšanu, aizsargājot iedzīvotāju intereses. Ar šo likumu noteiktās iedzīvotāju tiesības piedalīties dzīvokļu privatizācijas procesā ierobežojamas vienīgi likumā paredzētā kārtībā, tādējādi nodrošinot visu valsts iedzīvotāju vienlīdzīgas iespējas šo tiesību realizācijā.

3. Ieraksts zemesgrāmatā apliecina, ka 1995. gada 7. septembrī īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu Rīgā, Elizabetes ielā 57 bija nostiprinātas Latvijas valstij. Ēka bija valsts dzīvojamā māja, tātad uz to ir attiecināms Dzīvojamo māju privatizācijas likums.

4. Ar apstrīdēto aktu nekustamais īpašums Rīgā, Elizabetes ielā 57 netika ieguldīts valsts akciju sabiedrības pamatkapitālā, bet Ministru kabinets tikai atkārtoti apstiprināja šo ieguldījumu, tāpēc ka valsts akciju sabiedrība „Rosme” tika pārdēvēta par valsts akciju sabiedrību „Diplomātiskā servisa aģentūra”. Minētā valsts īpašuma ieguldīšana valsts akciju sabiedrības

„Rosme” pamatkapitālā notika jau ar rīkojumu nr. 717. Balstoties uz rīkojumu nr. 334, nekustamo īpašumu Rīgā, Elizabetes ielā 57 zemesgrāmatā nostiprināja uz valsts akciju sabiedrības „Rosme” vārda. Visi šie rīkojumi ir savstarpēji saistīti. Tādēļ, lai izvērtētu apstrīdētā akta atbilstību Dzīvojamo māju privatizācijas likumam, ir jāpārbauda arī rīkojuma nr. 717 un rīkojuma nr. 334 likumība to izdošanas brīdī, kaut arī šie rīkojumi šobrīd vairs nav spēkā.

5. Lai izvērtētu rīkojuma nr. 717 daļā par dzīvojamās mājas Rīgā, Elizabetes ielā 57 iekļaušanu valsts akciju sabiedrības „Rosme” pamatkapitālā atbilstību Dzīvojamo māju privatizācijas likuma Pārejas noteikumu 2. punktam, šā punkta noteikumi jātulko saistībā ar likuma 74. pantu. Dzīvojamo māju privatizācijas likuma 74. pants paredz divas iespējas – vai nu nodot valsts dzīvojamo māju privatizācijai, vai arī ar īpašu Ministru kabineta lēmumu atstāt to valsts īpašumā.

Ministru kabinets nav lēmis par ēkas Rīgā, Elizabetes ielā 57 atstāšanu valsts īpašumā un neprivatizēšanu. Nav pamatota Ministru kabineta pārstāvja atsaukšanās uz lēmumu nr. 53, jo tā mērķis bija nodrošināt bankas ar darba telpām, izmantojot šim nolūkam ēkā esošās neapdzīvojamās telpas, nevis izslēgt ēkā esošos dzīvokļus no privatizācijas. Lēmums par kādas dzīvojamās mājas neprivatizēšanu un atstāšanu valsts īpašumā varēja tikt pieņemts tikai pēc 1995. gada 25. jūlija, tas ir, pēc Dzīvojamo māju privatizācijas likuma spēkā stāšanās, balstoties uz šā likuma 74. panta ceturto daļu. Tātad ēka Rīgā, Elizabetes ielā 57 ir privatizējama.

Dzīvojamo māju privatizācijas likuma Pārejas noteikumu 2. punktā paredzēta kārtība, kādā veicama privatizācija. Jebkuras citas darbības, kas nav saskaņā ar likumā noteikto privatizācijas kārtību, neatbilst Pārejas noteikumu 2. punktam neatkarīgi no tā, vai šīs darbības ir vai nav kvalificējas kā atsavināšana. Līdz ar to gan valsts dzīvojamās mājas Rīgā, Elizabetes ielā 57 iekļaušana valsts akciju sabiedrības pamatkapitālā, gan šādas iekļaušanas apstiprināšana ir pretrunā ar Dzīvojamo māju privatizācijas likuma Pārejas noteikumu 2. punktu.

6. Rīkojums nr. 717 un rīkojums nr. 334 nav pretrunā ar Dzīvojamo māju privatizācijas likuma Pārejas noteikumu 3. punktu, jo šo rīkojumu izdošanas laikā tas aizliedza valsts un pašvaldību dzīvojamās mājas vienīgi iekļāt.

7. Jau pēc rīkojuma nr. 717 un rīkojuma nr. 334 izdošanas Dzīvojamo māju privatizācijas likuma Pārejas noteikumi tika papildināti ar 13. punktu. Pēc likuma jēgas, šis punkts paredz no valsts uzņēmēj sabiedrību pamatkapitāla izslēgt tās valsts dzīvojamās mājas, kuras tajā bija iekļautas vēl pirms Dzīvojamo māju privatizācijas likuma stāšanās spēkā, un tāpēc uz valsts akciju sabiedrības „Rosme” pamatkapitālā iekļauto dzīvojamo māju Rīgā, Elizabetes ielā 57 šis Pārejas noteikumu punkts nav attiecināms.

Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 30. – 32. pantu, Satversmes tiesa

n o s p r i e d a :

1. Atzīt Ministru kabineta 1999. gada 18. marta rīkojumu nr. 128 „Par valsts akciju sabiedrību „Diplomātiskā servisa aģentūra”” daļā par valsts mantiskā ieguldījuma – nekustamā īpašuma Rīgā, Elizabetes ielā 57 – apstiprināšanu valsts akciju sabiedrības „Diplomātiskā servisa aģentūra” pamatkapitālā par neatbilstošu likuma „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju” 74. pantam, šā likuma Pārejas noteikumu 2. punktam un par spēkā neesošu no rīkojuma izdošanas brīža.

2. Atzīt Ministru kabineta 1995. gada 23. novembra rīkojumu nr. 717 „Par valsts akciju sabiedrības „Rosme” pamatkapitālu” daļā par valsts mantiskā ieguldījuma – nekustamā īpašuma Rīgā, Elizabetes ielā 57 – iekļaušanu valsts akciju sabiedrības „Rosme” pamatkapitālā par neatbilstošu likuma „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju” 74. pantam, šā likuma Pārejas noteikumu 2. punktam un par spēkā neesošu no rīkojuma izdošanas brīža.

3. Atzīt Ministru kabineta 1996. gada 14. augusta rīkojumu nr. 334 „Par valsts akciju sabiedrību „Rosme”” daļā par valsts mantiskā ieguldījuma – nekustamā īpašuma Rīgā, Elizabetes ielā 57 – apstiprināšanu valsts akciju sabiedrības „Rosme” pamatkapitālā un par tā reģistrāciju zemesgrāmatā uz valsts akciju sabiedrības „Rosme” vārda par neatbilstošu likuma „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju” 74. pantam, šā likuma Pārejas noteikumu 2. punktam un par spēkā neesošu no rīkojuma izdošanas brīža.

Spriedums stājas spēkā tā pasludināšanas brīdī. Spriedums ir galīgs un nepārsūdzams.

Spriedums pasludināts Rīgā 2000. gada 31. oktobrī.

Satversmes tiesas sēdes priekšsēdētāja

Ilze Skultāne

Satversmes tiesas tiesnesis

Juris Jelāgins

Satversmes tiesas tiesnesis

Romāns Apsītis